

УКРАЇНСЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПОСТМОДЕРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Вітчизняний соціум протягом періоду незалежності демонструє вектори розвитку, що не мають однозначного трактування у суспільно-політичній науці. На нашу думку, головним чинником такої ситуації є формування траєкторії транзиту у просторі одночасного сукупного вкрай суперечливого впливу трьох мегатенденцій – традиціоналізму, модернізму і постмодернізму – з відповідними для них спрямовувачими векторами. Перші дві у дослідницькому середовищі пострадянських країн вбачаються актуальними [9, с.211], тоді як третя – постмодерна – уваги вітчизняних політологів практично не привертає і вони звично орієнтуються на модернізаційну, зокрема транзитивну, парадигму аналізу, котра нині небезпідставно критикується.

Ми ж наполягаємо і ставимо за мету доведення того факту, що український соціум років незалежності постав перед проблемою паралельного розв'язання завдань, пов'язаних як з модернізацією, так і постмодернізацією, оскільки революційні зміни років незалежності прискорили його "дозрівання" до багато в чому вимушеного, штучного, поверхнево-симулятивного постсучасного буття. А це не могло не знайти відтворення на політико-режимному рівні комунікації влади і соціуму, котра у модерні, згідно з А.І.Соловйовим, здійснюється за формулою "групи – корпоративні інтереси – ідеології – ідеологія – ідеологічна боротьба – пропаганда – політичні партії – громадянське суспільство/державна влада", тоді як в умовах постсучасності з'являються інші залежності та принципи: "маси – масова культура – культурні підстави ідентифікації громадян – інформаційні приводи – рекламістика – когнітарії – політичний сценаріоменеджмент – електронні ЗМК – масове суспільство/державна влада" [22, с.79]. А отже якісно трансформується інституційний дизайн поля політики, де такі посередники у відносинах влади і громадян як партії, класичні суспільні рухи, профспілки, групи тиску і т.ін. зазнають значних мутацій і поступають іншим медіаторам, серед яких провідне місце займають ЗМК та групи інформаційного лобізму, що організують політичні реакції населення на владні виклики. І вже на основі сприйняття і підтримки людьми відповідних медіапроектів включно з медіасимуляціями створюються відносно самостійні контрагенти держави, які встановлюють з нею комутацію у боротьбі за ресурси і статуси, постаючи як макро-, мезо- чи мікро політичні спільноти. Відповідно на вітчизняних теренах у плюралізації, індивідуалізації життєвих стилів, розмаїтті культурних форм, їх релятивізації; розмиванні соціально-класової структури у традиційних критеріях і переході до посткласового стану суспільства; амбівалентності масової свідомості, зокрема у електоральній поведінці, відсутності соціально-прошаркової ідентифікації політичних партій і т.ін. вимальовуються ознаки постмодерну. Внаслідок цього відбувається немовби наповзання одна на одну різних епох, "зібгання", змішаність, частковість і не зреалізованість до кінця основних тенденцій розвитку модерністського проекту [24, с.8].

Звичайно, звернення до проблематики постмодерності та постмодернізації може видатися сумнівним для дослідження процесів у країні, периферійний стан якої зовні виглядає надто далеким від реалій першого (ядерного) світу. Директор Інституту соціології НАН України В.Ворона змушений констатувати, що "...цінності виживання і сьогодні залишаються переважними (як і переважання бідного населення), а на цінності самореалізації (як базовий елемент постмодерного постматеріалізму – А.Г.) орієнтується лише близько 5%, тобто ті, хто "живе в повному достатку" і кому "вистачає на все необхідне і роблять заощадження" [7, с.6]. Однак саме з західного ядра завдяки глобалізації у простір посткомунізму надходять відповідні імпульси, котрі в подальшому, на думку директора Інституту Європи та Росії при Карлтонському університеті (США) Пітера Дуткевича, здійснюють зворотній ключовий вплив на неї само, визначаючи її подальші тренди [8]. З іншого боку, як зауважують Н.Покровській і А.Біденко, пострадянські соціуми порівняно з західними аналогами виявилися навіть більш відкритими і до нових постмодерних культурних тенденцій, постаючи у якості своєрідного "дослідного полігону" для обкатки останніх з можливим майбутнім відтворенням у глобальному форматі [19, с.5;3,4].

А отже їх вивчення потребує нових аналітичних засобів, котрі б, як зауважує класик постмодернізму Ж.-Ф.Ліотар, дозволили подолати "кризу детермінізму"[15]. Адже – пише С.Грабовський – "...у час, коли світ входить у постіндустріальний стан, в Україні на черзі все ще стоїть модернізація. Втім, як це робити – ніхто не знає. Відтак "текст українського буття" виявляється нерозкодованим"[11]. На нашу думку, оскільки кондиції постмодерну стають все більш очевидним тлом і чинником вітчизняного транзиту, у якості методології вивчення останнього варто скористатися запропонованою С.А.Кравченком парадигмою граїзації (коректніше було б за В.Горбатенком позначати її синтагмою, тобто з грецької – разом вибудованим, поєднаним [10, с.9]) як впровадженням принципів гри, евристичних елементів у прагматичні життєві стратегії, новою формою раціональності, ефективним фактором конструювання та підтримання віртуальної реальності нерівноважного типу [12, с.143-144]. Найбільш рельєфно виявляючись в культурі, вона сприяє поглибленню процесів масовизації в ситуації розвалу старої структури суспільства через створення граїзованих масових форм. Зауважимо, що хоча автор пропонує її для аналізу стану нинішнього російського соціуму, 70 років радянського режиму не могли не накласти свого відбитку на суспільну свідомість, нівелюючи до певної міри відмінності між ментальністю народів СРСР. Вже пізніє радянське суспільство було масовим і досить розвинутим в сенсі споживання, щоб підтримати ринкові перетворення. Але через тривале панування тоталітарної політичної системи воно виявилось неспроможним у громадянському плані і тому так легко делегувало владу новим правлячим групам, орієнтованим лише на вирішення групових і корпоративних завдань – перетворення в клас великих власників і швидку інтеграцію в світову еліту.

Така комбінація з високих споживацьких орієнтацій та нерозвиненості практик громадянського активізму визначила спільний "неспротив" на рівні національного "негативного консенсусу" еволюції і Росії, і України шляхом соціально-економічного і техніко-технологічного регресу, дозволила номенклатурі перехопити ініціативу у здійсненні змін і закріпити за собою лідерські позиції у цьому процесі. Як наслідок, навіть в епоху максимального політичного впливу демократичного руху

в кінці 80-х – на початку 90-х років минулого століття цінності демократії на масовому рівні ніколи не сприймалися як базові. Поширене початкове захоплення ними носило в основному інструментальний характер, а зіткнення завищених очікувань з труднощами в реалізації демократичного проекту призвело до зменшення їх популярності. А отже правлячий прошарок зміг зреалізувати проект «люмпен-лібералізації» з властивими останній, за оцінкою вже згаданого П.Дуткевича, переплетенням влади і власності, політизованістю прав, наслідуваністю та імітаційністю інститутів, далеких від своєї ідеальної моделі і т.ін.[8].

З іншого боку, миттєвий, за історичними мірками, обвал попереднього політичного устрою та посилення аномії в духовній сфері активізували ментальні архаїчні засади з такими їх стійкими складовими як орієнтація на владу, готовність до підкорення, брак соціальної солідарності і т.ін. Цьому сприяли і властиві для постмодерну ефекти медіатизації, які посилили атомізацію пострадянських соціумів, підкріпивши тим самим тенденцію до індивідуалізації контактів особистості з медіаполітичними структурами. А агресивність інформаційних потоків у поєднанні з психологічними травмами політичної свідомості і слабкістю громадянського суспільства лише збільшила залежність населення від центрів масового публічного інформування. У повній відповідності зі вкоріненими раніше авторитарними традиціями російська і українська медіакратії стали сприяти закріпленню вертикального інформаційного тиску на масову свідомість і поведінку громадян. Слабкість демократичних традицій сукупно з олігархічними формами організації влади призвела до того, що утвердження такої системи означало не зростання професіоналізму і відповідальності еліт, не підвищення самостійної ролі громадянина в публічній сфері, а все більше дистанціювання влади від нього, самоізоляцію правлячого прошарку [21, с.125-127].

Запропонована ж останнім логіка „навздогінної модернізації” з акцентом на прагматично-еґоїстичній її складовій виявилася малоуспішною. Включення до економічної та політичної систем окремих модерністських моделей підірвало структуру пострадянського суспільства, однак не перетворило його на модерністське („західне”). Інструментальні інновації за відсутності раціональної культури ділових відносин і демократичних цінностей виявилися малопродуктивними, а окремі соціальні інститути (зокрема, громадські організації), що позиціонувалися як сучасні, насправді почали функціонувати як традиційні (точніше, неорганізовані). Відповідно значного поширення набув граїзаційно-постмодерний ефект “квазі” – квазіринку, квазіпарламенту, квазіпартій, квазігромадськості[14], завдяки якому, на нашу думку, посткомуністичні соціуми увійшли в стан квазіпостмодерності. Їх характерними рисами стали непрозорість, непублічність, ірраціональність, парадоксальність, популізм лідерів та схильність населення до авторитаризму і патерналізму (точніше – клієнтелізму). Тут, за визначенням Ж. Бодрійєра настала ера гіперреальності. Головною її ознакою є ситуація, коли не потреби слугують підставою для виробництва товару, а навпаки – машина виробництва і споживання породжує “потреби”. При цьому споживаються не товари, а вся система об’єктів, як знакова структура. “...Знаковість виростає сама із себе, але знаки тепер вже нічого не означають: у “дійсності”, реальній соціальній субстанції, їм більше ніщо не “відповідає”. Що може виражатися у політичному, чим може забезпечуватися ефективна робота його знаків, якщо соціального референта сьогодні немає навіть у таких класичних категорій, як “народ”, “клас”, “пролетаріат”, “об’єктивні умови”? Зникає соціальне означуване – розсіюється і залежне від нього значущє” [4, с.77]. За такою логікою вітчизняний соціум набуває рис споживацького, масового, але без наявності попереднього досвіду нормального модерного життя. А отже багато чого у ньому сприймається на віру, без попереднього раціонального осмислення, швидше як символи, аніж реально діючі інститути. Відповідно сучасну українську політику можна назвати симулякровою, імітаційною.

Вже у першій половині 1990-х років російські соціологи, що шукали відповіді на запитання, чи іде формування пострадянської ідентичності в напрямку постмодерних цінностей, не знаходили підстав для позитиву. Владимир Ядов, керівник проекту “Соціальна ідентифікація особистості” і президент Соціологічної асоціації Росії, писав тоді, що всі умови для такого руху набувають знаку “-“. Так, розмаїття шляхів у житті тут не означало нічого доброго, бо поле можливостей звужувалося через бідність аж до двох альтернатив – назад, до соціалістичної економіки, або вперед – до ринку. Невизначеність у ціннісних орієнтаціях як наслідок відсутності загальних авторитетів призводили тільки до аномії. Поширення ж масового виробництва та експансія ЗМІ вели лише до популяризації найнижчих, спрощених стандартів. Тобто, прогноз був похмури: навіть якщо у пострадянському просторі і здійснюються якісь постмодерні кондиції, то змінюють вони все тільки на гірше [18]. Однак все ж здавалося, що ринкова економіка, двигуном якої є інтелект, інновації, конкуренція плюс генетична втома від десятиліть життя за залізною завесою створить нове, волелюбне покоління, і прибічників (пост)модернізаційних цінностей буде з кожним роком усе більше, тоді як доля носіїв патерналізму, орієнтованих на минуле, невпинно зменшуватиметься. Насправді ж, починаючи з 2004 року, відсоток модерністів серед росіян неухильно знижувався і зараз наближається до 20%. Причому ця тенденція пронизує усі вікові групи, включаючи молодь, що не досягла 25 років. Майже половина населення Росії (47%) у 2007 році заявила про себе як про прихильників вчорашніх цінностей, а ще 33% знаходяться десь посередині. Таким чином, (пост)модерністи сьогодні знаходяться в абсолютній меншості. Решта ж, по суті, все ще живе в країні, якої вже давно немає [1, с.21]. Відомий російський історик Ю.Афанасьєв наполягає на тому, що винними в такій ситуації є реальна політика й ідеологічна риторика влади та політичних партій, які намагаються й нині управляти людьми в дусі і стилі багатовікових традицій “російської системи”. Як наслідок, сьогодні поза державою або в прихованому конфлікті з нею опинилася, насамперед, не архаїчна, а «модерністська» людина.

З цим висновком цілком можна погодитися, виявляючи чинники неоднозначності результатів навздогінної спроби України та інших держав з “липовою суспільною однорідністю”, які постали після розвалу СРСР, вскочити у Постмодерн за умов незавершеності модерністського проекту. Вони, не набувши, таких політичних характеристик сучасності, як плюралістична демократія, верховенство закону, громадянська культура тощо, і примудрившись сконцентрувати у собі всі її найгірші та страхітливі риси, виявляли готовність входження у стан, котрий визначається нами як недоперемодернізованість, тобто поєднання своєрідно сприйнятих постсучасних тенденцій з відступом до традиції і демодернізації, замість руху у бік завершення модерного проекту. Для останнього вимагалася щонайменше критична маса продемократичної еліти, якої відверто бракувало. Та ж, котра очолила зміни, швидко засвоїла принади постмодерного буття поряд зі збереженням

схильності до практик усталеної ще у радянські часи декларативної імітаційності, символічного прикрашування дійсності, отримуючи навзаємін успадковане змасовизованим соціумом лукавство лояльності або поширене відчуження від політики. І у такому сенсі вона, втім, як і суспільство загалом, виявила необхідні навички граїзаційної активності, насамперед у продукуванні симуляцій задля власної легітимації, компенсуючи на рівні смислів і символів брак зрозумілого аксіологічного фундаменту “нового” політичного режиму (цінності, цілі, стратегії, “національна ідеологія”). Новітня вітчизняна політика стимулювалася насамперед суто прагматичними завданнями збереження чи отримання владних повноважень, почасти не маючи нічого спільного з реальними проблемами, реалізацією конкретних програм, виконанням традиційних “обіцянок” народу. При цьому постійно продукувалися симулякри самих джерел влади – структури з розмитими і навіть не легалізованими функціями, створювалися віртуальні проекти партій і рухів, котрі виявлялися спроможними демонструвати хіба що бренди, очікуючи у перспективі певних владно-політичних преференцій.

Так, поточна практика чи не всіх українських партій та блоків уникає вирішення завдань осучаснення і відтворює схильність до поєднання постмодернізму у його вульгаризованій формі з неоконсервативною традиційністю, чинниками чого нам вбачаються не лише вади вітчизняного політикуму, а й неготовність еклектичного суспільства сприйняти ідеологічну партію. Саме квазіпостмодерність як частковість і несистемність засвоєння історичних здобутків модерну та однобока некритичність у ставленні до традицій спільно з піною постмодерної хвилі породили у останньому чисельну строкато-постмодерністську партійну суміш (нині вже більш ніж 160 проектів). Та і у інших країнах пост-СРСР, за влучним висловом Р.Роуза, політичні партії створювалися з тією ж готовністю, з якою успішний підприємець виробляє футболки, і з тією ж байдужістю до того, який малюнок нанести на них, аби тільки він відповідав бажанням споживачів [20, с.15]. Парадокс полягає у тому, що в Україні не партії постають інструментами втілення ідеологічних проектів, а, навпаки, ідеології виступають у якості інструментів політичної реінкарнації партій через інститут виборів. Тут ідеології фактично вихолощувались до статусу ідентифікатора, маркера чи бренду для залучення голосів виборців, які усе частіше мали справу не зі справжніми лідерами, орієнтованими на задоволення їх інтересів, а з постійно повторюваними віртуальними образами (героїв, рятувальників, месій, заступників) і обіцянками вирішення складних проблем у короткі строки.[5] Доповненням цих механізмів стає традиціоналізована практика неопатримоніалізму як “...боротьба не партійно-політичних альтернатив в рамках парламентського суперництва, а різних фракцій неопатримоніальної бюрократії за монополізацію тих або інших сегментів клієнтарно-патронажних мереж, їх зміну і перерозподіл” [25].

Це не означало незатребуваності ідеологічного запиту. Дилема полягала швидше у відсутності (чи фіктивності) каналів його трансляції в поле реальної політики. Адже навіть у КПУ програмні позиції вкрай рідко впливають на реальну законодавчу або коаліційну практику, а політично прибутковий статус “вічної опозиції” заміщує владні амбіції та бажання реалізувати власний ідеологічний проект. Зі свого боку, постмодерними виглядають зафіксовані КМІС настанови електорату блоку “Наша Україна”, 13% у загальній масі виборців якого на виборах 2002 року склали прибічники возз’єднання України і Росії у одну державу, біля 15% підтримували ідею надання російській мові статусу другої державної, 13% були прихильниками соціалістичної ідеології, а 1% навіть відстоював комуністичні ідеї [2, с.5]. Саме проблемна структурованість соціуму частково підтверджується особливостями позиціонування вітчизняних “партій влади”, які завжди прагнули встати на центристські позиції, а по суті – усунулися від ідеологічної боротьби.

За відсутності стратегій, спрямованих у майбутнє, на рівні риторики, практики, інститутів свідомо чи несвідомо стимулювалося повернення до архетипів, характерних для минулих епох, до «життя в антисучасному соціумі» [20]. Навіть після “помаранчевої революції” кінця 2004 – початку 2005 років наша політична реальність не порвала з минулим, а, за М.Мінаковим, остаточно занурилась в “консервативну ситуацію” з властивими для неї означеннями. “Замість ускладнення політичної комунікації, обумовленої конкуренцією ідеологій та еволюцією політичної раціональності, переживаємо зіткнення східноукраїнського та західноукраїнського консерватизмів, ...неспроможне створити засоби, придатні на те, щоби подолати політичне протистояння, а чи розв’язати основні життєві потреби української держави. Консервативний словник оперує логікою, де ексклюзивність має перевагу над інклюзивністю, тож тут не можна досягнути консенсусів на рівні політичної конкуренції. Консенсус забезпечують держава і «державницька ідеологія». Сама по собі ця ідеологія потребує дуже сильних, в ідеалі націонал-тоталітарних, технік суб’єкта. Держава стає інстанцією, яка висуває до громадянина безліч вимог, втручаючись у найінтимніші справи людини: визначати себе через етнокультурну належність, переглядати свою мовну, конфесійну та іншу належності” [17].

Як наслідок, постсучасні вітри на вітчизняних теренах сприяють формуванню квазіпостмодерної (оскільки вона не проросла на еволюційно-нормальному модерному ґрунті) партійної і загалом політичної системи. В ній “ефективні” механізми граїзації орієнтують партії з їх розмитими організаційними функціями на пошук користі та вигоди і використовуються перш за все задля швидкого досягнення прагматичної мети через нестандартні рішення, уникання чітких встановлених правил і симуляцію політичної діяльності, скажімо через купівлю політиками віртуального, хоча і зареєстрованого Мінюстом, партійного бренду задля можливості взяти участь у виборах менш ніж за рік до них. Тобто йдеться про те, що ефективність спрацьовує в ситуації свідомого зменшення ролі формалізації в практиках соціальних акторів за зростання простору неформального.

Наталія Тіхонова слушно зауважує, що у ситуації фактичної навздогінної модернізації перехід до модерну подекуди співпадає з переходом до постмодерну. Він найбільш повно представлений у одних і тих же групах, де починається інтенсивне формування свідомості та поведінки нового типу. Однак у сучасній соціокультурно недомодернізованій Росії вони складають меншість населення. Чи не самодостатні цінності, що формуються знизу, мають прагматичні та утилітаристські орієнтири і пов’язані в основному з матеріальним добробутом, тоді як для модерну характерні цінності успіху. Схожа ситуація спостерігається і в Україні та ряді інших посткомуністичних країн, де, за оцінками соціологів, людині притаманні «...висока обережність (або навіть страх), потреба в захисті з боку сильної держави, консерватизм, прагнення “не вихилитися” і страх перед соціальним осудом. Відповідно, у цієї людини порівняно слабо виражені потреби в новизні,

творчості, свободі й самостійності, їй не притаманна схильність до ризику й прагнення до веселощів і задоволень. Водночас ця людина прагне до багатства й влади, а також до особистого успіху й соціального визнання (але виходячи зі сказаного вище, можна висувати, що бажані досягнення не припускають творчості й створення нового). Сильна орієнтація на індивідуальне самоствердження знижує готовність цієї людини піклуватися навіть про тих, хто її безпосередньо оточує». [16] Реалії пострадянського періоду змусили науковців говорити про виникнення якоїсь третьої моделі – і не демократичної індивідуалізації, і не авторитарного колективізму. Польський соціальний психолог, Януш Рейковський називає цей вид ціннісних настанов зазіхальним егоїзмом (egoismroszczeniowy) як своєрідним "хижацтвом" у поєднанні з очікуванням опіки від держави без усвідомлення своєї відповідальності перед нею [18]. На думку С.Кравченка, "індивіди з граїзованою свідомістю не сприймають довгострокової стратегії розвитку суспільства. Це створює передумови для можливого поширення антигуманних дискурсів, що заохочують прагнення до легкої наживи, соціальну безвідповідальність за принципом "після нас – хоч потоп" [13, с.80].

Таким чином, маємо констатувати, що вітчизняний соціум (і не тільки він) у значній його частині зміг через граїзацію хіба що адаптуватися (зокрема через поширене використання неформально-тіньових практик) до буття в умовах постмодерної парааномії, але аж ніяк не зреалізувати демократичний проект. У розвинутих країнах вона передбачає стирання принципових відмінностей між об'єктивною і суб'єктивною реальністю, порушення цілісного світу смислів, розмивання ідентичностей, культурних цілей і, відповідно, інституційних засобів їх досягнення. У властивому для неї просторі симулякрів і симуляцій знищується співвіднесеність знаків і слів з належним станом речей, а отже втрачає чіткі обриси саме уявлення про аномію і девіацію. Постаючи природним станом постсучасного суспільства, життя якого за збереження модерного нормативного фундаменту і поваги до права все більше набуває хаотично-ігрового змісту, впорядкованого під впливом не лише зовнішньої примусової структурної каузальності, але й внутрішньої саморефлексії та самоорганізації акторів, парааномія в Україні також долається через різні форми ігрової активності, що певною мірою дозволяє індивідам знімати породжувану безвідповідальністю влади напругу на структурному та функціональному рівнях, але вкрай слабо стимулює владну еліту до правової визначеності і відмови від правового нігілізму. А наявні громадянські імпульси в бік осучаснення, навіть такі масштабні як Помаранчевий рух (саме концепція нових суспільних рухів як загалом постмодерного дійства, а не теорія революції, дозволяє, на нашу думку, дати коректне визначення подій кінця 2004 – початку 2005 рр.), все ще носять разовий і спорадичний характер і не створюють критичну масу тиску, необхідного для досягнення західної версії модерності. З іншого боку, вони стримують елітні інтенції скочування до авторитарної закостенілості кумівських часів, сприяючи збереженню перехідного стану (за В.Гельманом – демократичної ситуації) вітчизняного політичного режиму. Перспективи ж останнього прямо пов'язуються з комунікативним узгодженням владного (з виразним постмодерно-традиціоналістським його вектором) та суспільного (який все ще зберігає спрямованість на досягнення набутих сучасності) проєктів бачення майбутнього України. При цьому і еліта, і соціум мають усвідомити, що «наш постмодерний модерн» за своїм змістом «аж ніяк не є анти-модерном ... він належить до модерну як форма трансформації останнього» [5, с.17].

1. Альбац Е., Колесников А. Homo postsoveticus / Евгения Альбац, Андрей Колесников // http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=14790
2. Бакиров В.С. Идеологические дилеммы современной Украины: в поисках новых смыслов / Виль Савбанович Бакиров // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць.-Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна, 2005.- 716 с.-С.3-8.*
3. Біденко А. Постмодерні міфи сучасної України / Артем Біденко // *Людина і політика.-2001.-№4.-С.3-9.*
4. Бодріяр Ж. В тіні мовчазної більшості, чи Кінець соціального / Жак Бодріяр // *І. Незалежний культурологічний часопис.-2002.-Число 25.- С.77-88.*
5. Вельш В. Наш постмодерний модерн. Пер. з нім. / Вольфганг Вельш - К.:Альтерпрес, 2004.-328 с.
6. Висоцький О. Віртуальність як провідна форма легітимізаційної політики в добу постмодерну / Олександр Висоцький // <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=94&c=2306>
7. Ворона В. Про що говорять соціальні факти / Валерій Ворона // *Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги.-К.:Інститут соціології НАН України, 2008.-656 с.-С.4-7.*
8. Глобалізація і посткомунізм // <http://politex.info/mambo/content/view/238/40/>
9. Див.напр.: Глухова А. Социокультурный конфликт как фактор современного политического процесса / Александра Глухова // *Логос.-2005.-№4.-С.211-215.*
10. Горбатенко В. Постмодерн і трансформація ціннісної основи людського буття / Володимир Горбатенко // *Політичний менеджмент.-2005.-№1.-С.3-13.*
11. Грабовський С. Постмодерний дискурс і кризове буття людини / Сергій Грабовський // <http://www.ji.lviv.ua/n26/texts/hrabovskij.htm>
12. Кравченко С.А. Играизация российского общества. (К обоснованию новой социологической парадигмы) / Сергей Александрович Кравченко // *Общественные науки и современность.-2002.-№6.- С. 143-165.*
13. Кравченко С.А. Макдональдизация и ментальность: возможности новой парадигмы рациональности в современной России / Сергей Александрович Кравченко // *Традиционные и новые ценности: социум, политика, культура. Материалы международной конференции.- М.: МГИМО, 2000.- С.78-81*
14. Левцун О. Соціальний капітал: разом нас багато... / Олександр Левцун // http://dialogs.org.ua/project_ua_full.php?m_id=13270
15. Ліотар Ж.-Ф. Постмодерна наука як пошук нестабільності / Жан-Франсуа Ліотар // <http://www.ji.lviv.ua/n34/texts/liotar.htm>
16. Магун В., Руднев М. Життєві вартості населення України в європейському контексті. Стаття перша. / Володимир Магун, Максим Руднев // <http://zggroup.com.ua/article.php?articleid=165>
17. Мінаков М. Держава проти країни / Михайло Мінаков // http://krytyka.kiev.ua/articles/s_2_11_2007.html
18. Див.: Подорож до пост-модерної ідентичності: чи Україна разом з усіма? // http://dialogs.org.ua/crossroadfull.php?m_id=233
19. Покровский Н.Е. Российское общество в контексте американизации (Принципиальная схема) / Никита Евгеньевич Покровский // *Социологические исследования.-2000.-№6.-С.3-12.*
20. Див.: Роуз Р. Жизнь в антисовременном обществе / Ричард Роуз // *Конституционное право: Восточноевропейское обозрение.-1999.-*

- №3.-С.15-21.
21. Соловьев А.И. Политический дискурс медиакратий: проблемы информационной эпохи / Александр Иванович Соловьев // Полис.-2004.- №2.-С.124-132.
22. Соловьев А.И. Политический облик постсовременности: очевидность явления / Александр Иванович Соловьев // Общественные науки и современность.-2001.-№5.-С.66-81.
23. Социокультурные предпосылки модернизации России // http://liberal.ru/Discussions_DisplayDiscussion.asp?Rel=244
24. Танчер В., Карась О., Кучеренко О. Політичні партії та рухи у світлі “ситуації постмодерну” / Віктор Танчер, Оксана Карась, Олексій Кучеренко. - К.: “Демократичні ініціативи”, 1997.- 44с.
25. Фисун А. Постсоветские неопатримониальные режимы: генезис, особенности, типология / Александр Фисун // <http://www.strana-oz.ru/?numid=40&article=1567A>.

SUMMARY

Glivinskiy A. UKRAINIAN TRANSFORMATIONS IN POSTMODERN PERSPECTIVE

The author considers the necessity of applying to the megatrends of postmodernism for analyzing peculiarities and results of social-political transformations in Ukraine. As a methodological approach for studying the democratic transition the author proposes to use paradigm “plying” which was created by Russian scholar S. Kravchenko.

It allows to understand the reasons for widespreading “quasi” effect – quasi-market, quasi-parliament, quasi-parties on postsoviet territory and especially in Ukraine; because of it postcommunist societies have come into the situation of quasi-postmodernity. There are such characteristics as non-transparency, irrationality, populism of leaders and populations dispositions to authoritarianism and paternalism. Consequently, contemporary policy in Ukraine we may observe as imitative and simulacrum.